

Hållbarhet 2020-2025 i klimat- och coronakrisens spår

ERIK HERNGREN, TOMAS LARSSON OCH ANDREAS REIBRING

AUGUSTI 2020

**KAIROS
FUTURE**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Om studien	3
Syfte och metod	3
Övergripande observationer	4
Överlappande perspektiv	6
Näringslivets perspektiv	7
Certifieringar och organisationer	8
Det offentligas perspektiv	8
Konsumenters och medborgares perspektiv	10
Forskningsperspektivet	13
Vad tror experterna om hållbarhetslandskapet efter Coronakrisen	14
Hur kommer offentligheten agera? (myndigheter och politik)	14
Experternas prognos för näringslivets hållbarhetsambitioner efter Coronakrisen.	15
Om Kairos Future	17

OM STUDIEN

Våren/försommaren 2020 genomförde Kairos Future tillsammans med Almi, Formas och Maskinentreprenörerna en studie av det svenska hållbarhetslandskapets nuläge och möjliga framtida utveckling. Studien huvudresultat återges i denna rapport. Mer djupgående resultat återges i den huvudrapport som medarrangörerna till studien erhållit separat.

Syfte och metod

Studien syftar till att göra en genomlysning av vad som rör sig på den svenska hållbarhetsarenan och vart den är på väg utifrån fyra perspektiv. Detta har studerats dels genom expertintervjuer (så kallad delphistudie), dels genom analys av textmaterial från följande källor:

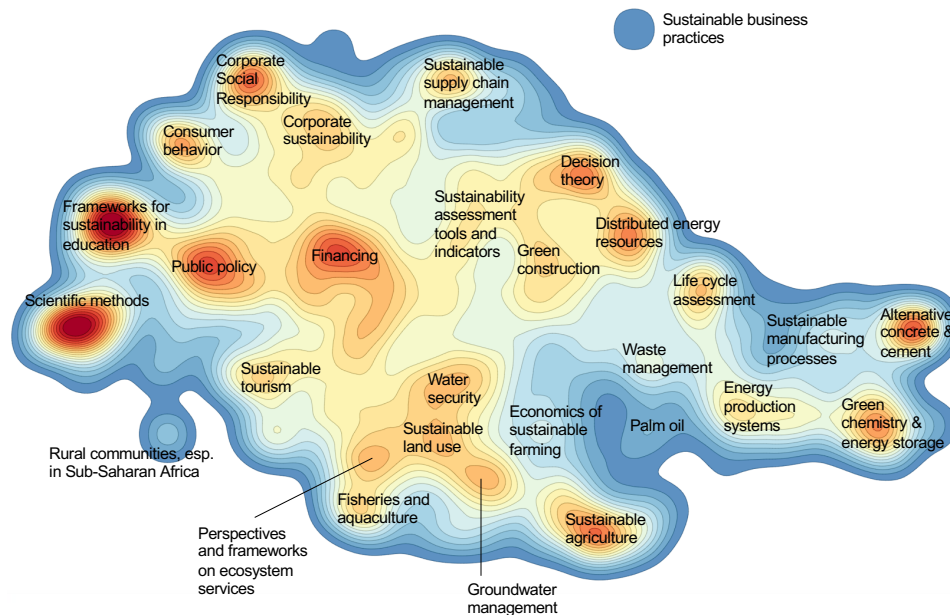
- **Näringslivets** perspektiv har studerats genom årsrapporter från 115 företag¹ från åren 2016-2017 respektive 2019-2020 samt hållbarhetsrapporter från 206 företag² från samma tidsintervall.
- **Offentliga aktörers** perspektiv har studerats genom pressmeddelanden från regeringen, regeringens regleringsbrev för 216 myndigheter, årsrapporter från 109 myndigheter och regioner, 2199 rättsakter från EU, samt 7345 riksdagsmotioner. Pressmeddelandena täcker hela perioden januari 2016 till maj 2020. Övriga dokument är från 2016-2017 samt från 2019-2020.
- **Konsumenters och medborgares** perspektiv har studerats genom cirka 100 000 inlägg från sociala medier som nämner hållbarhet och/eller coronapandemin.
- **Forskningsperspektivet** har studerats utifrån abstract och metadata för ca 72 000 **vetenskapliga artiklar**, som matchar ämnessökningen ”sustainability”, publicerade i internationella tidskrifter mellan januari 2015 och maj 2020.

AI-driven textanalys har använts för att fånga upp och förstå ämnen i texterna. Metoden innebär i korthet att textsegment först vektoriseras och därefter struktureras utifrån innehållsmässig likhet. AI-modellen som används för detta har tränats på ett mycket stort bakgrundsmaterial, genom vilket den lärt sig känna igen texter med liknande innehåll även när texterna använder helt olika ord. Ett sätt att hantera resultatet av AI-struktureringen är att projicera textsegmenten på en tvådimensionell yta där liknande texter placeras nära varandra, som sedan kan visualiseras som en ”värmekarta” där

¹ De hundra största företagen i Sverige med avseende på omsättning, undantaget kommunala förvaltningsbolag, plus ett urval av främst medelstora företag i branscher som är underrepresenterade bland de hundra största företagen.

² Företag som själva rapporterat in hållbarhetsrapporter till organisationen Global Reporting Initiatives databas.

röd-gula områden representerar täta kluster runt distinkta ämnen. Figur 1 visar en sådan värmekarta som genererats utifrån de artiklar som använts för att förstå forskningsperspektivet på hållbarhet. Värmekartan har använts av researchers för att navigera i ämneslandskapet och närstudera texter kopplade till respektive kluster.

Figur 1. AI-genererat ämneslandskap utifrån forskningstexter om hållbarhet.

ÖVERGRIPANDE OBSERVATIONER

Sammanfattningsvis är det påtagligt att hållbarhetsfrågorna håller på att ta en allt större plats i tillvaron. Detta har noterats i samtliga fyra spår som studien belyst. Bilden bekräftas även av den kompletterande delphiundersökningen. Nedan följer tolv sammanfattande huvudslutsatser/teser som framkommit under analysarbetet:

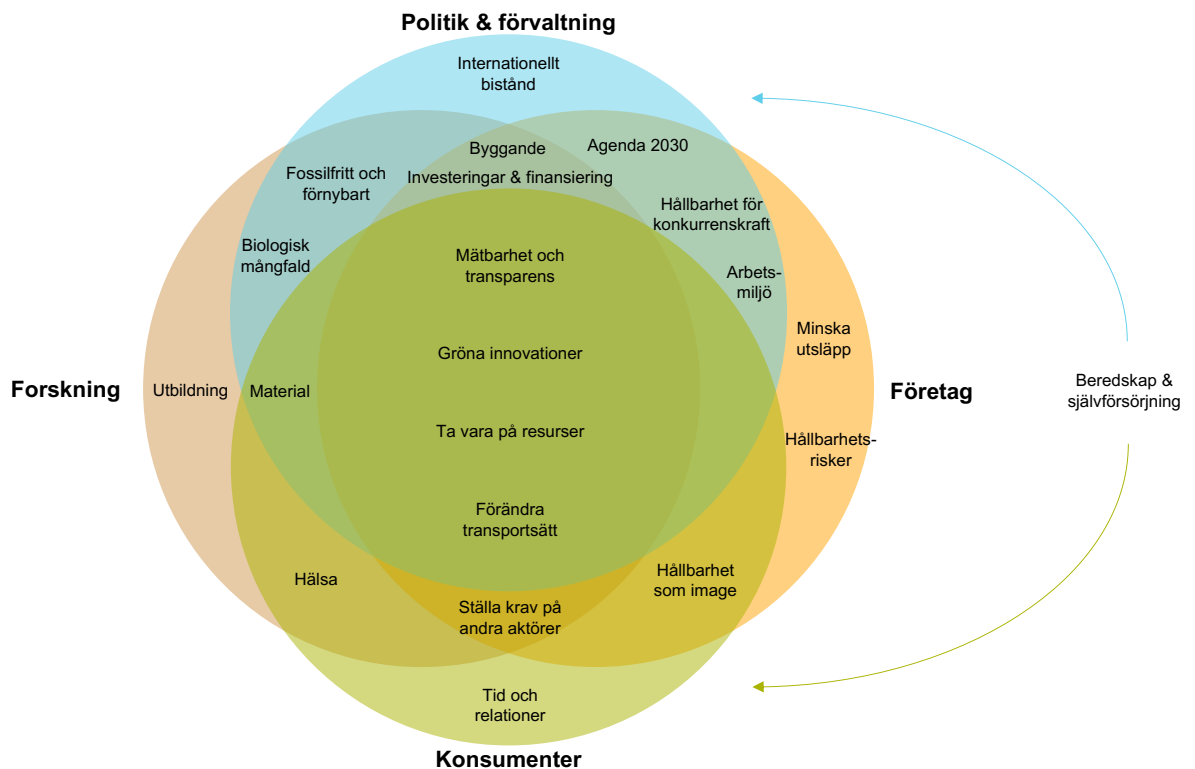
- Hållbarhetsfrågor får en allt större plats.**
Såväl i samhället i stort som inom näringslivet och bland konsumenterna. Detta slår igenom i samtliga fyra perspektiv som studien belyst.
- Hållbarhetsanslaget har breddats sedan 2017.**
Agenda 2030, inklusive FN:s 17 globala hållbarhetsmål, har blivit något som i stort sett alla företag och myndigheter positionerar sig gentemot.
- En relativ förskjutning har skett mot fokus på social hållbarhet och människor i utsatta situationer.** Det syns bland annat i större fokus från företagsvärlden på frågor som handlar om mänskliga rättigheter.

4. **Klimatfrågan har växt till mer än ett strikt fokus på koldioxid.**
Klimatutvecklingen är fortsatt fundamental men har samtidigt utvidgats och ses i allt fler fall som sammanflätad med många fler specifika områden som rör långsiktig hållbarhet.
5. **Klimatfrågan har gått från problembeskrivning till lösningsfokus.**
Den delvis motvillighet från olika aktörers sida som länge präglade klimatfrågan har i allt väsentligt övergått till att ha fokus på att lösa problemen som ligger bakom klimathotet.
6. **Den internationella utvecklingen är central för hållbarhetsfrågans framtid.** Det finns en stark insikt hos inte minst beslutsfattare inom offentlighet och näringsliv att hållbarhetsfrågan är internationell. Den nya EU-kommissionens ”regeringsförklaring” från 2019 kan, om den får genomslag, visa sig vara en väsentlig väg framåt.
7. **Ett gryende skifte bland konsumenter ger öppning för långsiktig hållbarhet.** Dagens konsumenter är mer heterogena än förr men trots detta växer flera trender som vittnar om en på allvar ökande hållbarhetssträvan. Ökad användning av delnings-, återbruks- och reparationstjänster samt längtan efter genuinitet, kvalitet och minimalism är exempel på detta.
8. **Näringslivet vittnar om allt tydligare och högre förväntningar från såväl konsumenter som från politiken** på att de ska arbeta aktivt och konkret med hållbarhetsfrågor.
9. **Uppföljningsfrågan ökar i betydelse.** Ökade möjligheter till samt krav på aktiviteter för att mäta och följa upp hållbarhetsaspekter omnämns allt oftare bland både privata och offentliga aktörer. Detta gäller både inom de egna verksamheterna och längs hela värde-/produktionskedjan.
10. **Ett synligt hållbarhetsarbete ger större konkurrenskraft för företag,** till följd av marknadens ökade förväntningar på att aktörer ska förhålla sig till och aktivt arbeta med hållbarhetsfrågor.
11. **Externa hållbarhetsutmaningar hanteras alltmer i termer av risk.** Transparens i leverantörskedjor blir allt viktigare för att inte riskera att bidra till hållbarhetsproblem.
12. **Beredskap och sårbarhet/robusthet ökar som aspekt av hållbarhetsfrågan.** Inom politiken kopplas hållbarhet samman med dels en vision om nationell beredskap genom självförsörjning av livsmedel, dels med visionen att hela Sverige, inklusive landsbygden, ska leva. Om

denna strömning slår igenom kan det väntas ge ökade satsningar på näringsliv i glesbygd.

Överlappande perspektiv

Flera av de ämnen som framträtt, som *mätbarhet och transparens* liksom *gröna innovationer*, har en framträdande plats i alla fyra perspektiven. Andra ämnen återfinns så gott som uteslutande endast i ett av dem – till exempel är *tid och relationer* en viktig del av hållbarhetsdiskursen utifrån ett konsumentperspektiv, medan *internationellt bistånd* är ett ämne kopplat till hållbarhet inom politik och förvaltning. Ytterligare andra ämnen återfinns i två eller tre av perspektiven, vilket illustreras i figur 2.

Figur 2. Ämnen placerade utifrån vilket eller vilka hållbarhetsperspektiv de syns i. Varje cirkel representerar ett perspektiv och rymmer ämnen som framträder tydligt i källorna kopplade till perspektivet. Ytorna där två eller flera cirklar överlappar rymmer ämnen som syns i de perspektiv som de överlappande cirkelarna representerar. Ämnet beredskap & självförsörjning syns dels inom politik & förvaltning, dels hos konsumenter.

NÄRINGSLIVETS PERSPEKTIV

Att hållbarhetsbegreppet blir viktigare syns bland annat i att företagen i sina redovisningar pekar på att de ställs inför ökande baskrav på sin verksamhet. Bland annat förutsätts de förhålla sig till Agenda 2030 och ta ansvar för hållbarhet i hela sin leverantörskedja. Det kan dock inte uteslutas att den ökade betydelsen som hållbarhet har i samhället gör att vissa företag använder begreppet ”hållbarhet” för att låna något av dess positiva skimmer utan att ha konkreta hållbarhetsambitioner.

Så gott som alla studerade rapporter från näringslivet (årsredovisningar och hållbarhetsrapporter) vittnar om en tydlig vilja från företagen att signalera att de arbetar med hållbarhet. Det märks inte minst i de **övergripande öppningsformuleringar om att de vill bidra till hållbarhet** som återfinns i mer eller mindre alla rapporter. Sådana formuleringar används för att slå an en ton om vikten av hållbarhet utan att de för den skull alltid åtföljs av konkretion kring vad som faktiskt görs, dvs de är oftast relativt vaga.

Som del i det hållbara anslaget uttrycker företagen i årsrapporterna nu i större utsträckning än tidigare att de möter en **påtagligt ökande efterfrågan från kunder på nya ”hållbara lösningar”**. Transporter och förpackningar är två exempel på områden som återkommande nämns kopplat till detta.

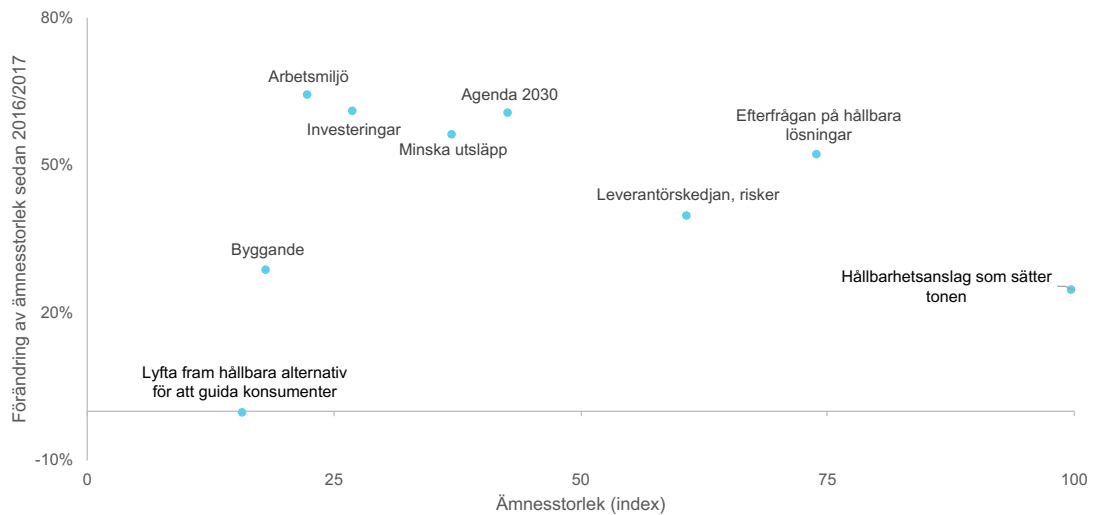
Inom specifika områden, såsom arbetsmiljö och hållbarhetsutmaningar genom hela leverantörskedjan, syns approacher som att **integrera hållbarhet i prestationskrav** samt att **hantera hållbarhetsutmaningar som risker**, dvs felaktig hantering av hållbarhetsfrågorna är en affärsrisk på samma sätt som andra risker för verksamheten. Bägge dessa områden ökar troligen såväl i företagets kravställande som i deras fokus framöver.

Att förhålla sig till och arbeta utifrån **Agenda 2030** och de globala hållbarhetsmålen framstår alltmer som ett grundkrav på företag. Agenda 2030 upptar 60% större utrymme i de senaste årsrapporterna jämfört med i de som släpptes för tre år sedan. Fler områden som för några år sedan sällan kopplades till de globala målen länkas i hög utsträckning till dem idag. Det gäller särskilt de sociala frågorna.

Frågor om **socialt ansvarstagande** innefattar i större utsträckning än tidigare ett fokus på den **egna verksamheten**, inklusive arbetsvillkor, medan rapporterna för tre år sedan i större utsträckning tog upp enskilda insatser i leverantörsledet och förhållanden i samhället i stort. **Klimatet** hanteras i de nyare rapporterna i större utsträckning än tidigare i termer av klimatrisker, dvs som en faktor som kan få direkt affärspåverkan

på sikt. **Rapportering** av klimatarbete och klimatavtryck har också fått ett större utrymme, liksom betoningen på cirkulära lösningar för minskad klimatpåverkan.

Tio ämnen i företagsrapporterna framkommer med extra tyngd. Figur 3 nedan visar ämnens storlek och tillväxt under den jämförda perioden. Där syns bland annat att arbetsmiljö, investeringar och fokus på minskade utsläpp är ämnen som vuxit starkt sedan 2016.

Figur 3. Ämnens relativa storlek i företagens årsrapporter 2019/2020 och deras tillväxt sedan 2016/2017.

Certifieringar och organisationer

En rad certifieringar och standarder nämns återkommande i års- och hållbarhetsrapporterna, däribland *G4 Sustainability Reporting Guidelines* och flera ISO-standarder. Organisationer som återkommande nämns inkluderar *Global Reporting Initiative*, *FN* (och särskilt *UN Global Compact*) och *EU*.

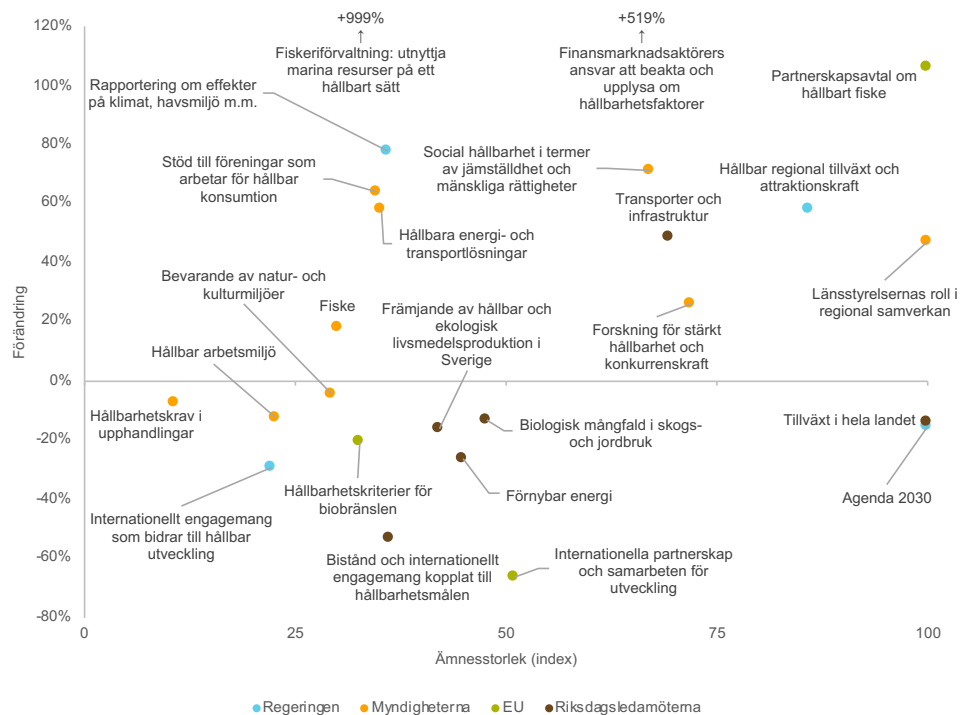
DET OFFENTLIGAS PERSPEKTIV

Fem källor har använts för att studera hållbarhetens roll inom det offentliga Sverige och EU:

- **Regeringens perspektiv** har studerats dels genom pressmeddelanden som nämner hållbarhet från 2016 till idag, dels genom regeringens regleringsbrev till svenska myndigheter. I pressmeddelandena syns ett skifte mellan 2018 och 2019: hållbarhet gick då från att nämnas i enstaka pressmeddelanden, särskilt kopplade till internationella möten,

till att 2019 nämnas i nära 200 pressmeddelanden som i inte sällan **presenterar politiska projekt i termer av hållbarhet.**

- I regleringsbrevens märks särskilt ett grundkrav på att **myndigheter i sin kärnverksamhet måste redovisa hur de bidrar till Agenda 2030.** Detta går utöver annan hållbarhetsrapportering som också krävs av regleringsbrevens, till exempel rapportering om klimatpåverkan.
- **Krav på att bidra till hållbar utveckling har lagts till i uppdragen för myndigheter som traditionellt inte haft ett hållbarhetsfokus.** Sedan 2016 har krav på rapportering om områden som klimat och havsmiljö vuxit, liksom ett ökat fokus på *hållbar* regional tillväxt.
- I myndigheternas årsrapporter framgår också att **Myndigheterna** inte bara möter ökade minimikrav på hållbarhetsområdet från Regeringen. **De ställer också i ökad utsträckning på egen hand större krav på hållbarhet i de upphandlingar de gör,** dvs kraven på deras leverantörer skruvas upp. Myndigheternas årsrapporter liknar på flera sätt företagens. Från snarlika abstrakta hänvisningar till Agenda 2030 till liknande beskrivningar av **hållbar arbetsmiljö.** Det ämne som vuxit mest är social hållbarhet uttryckt i termer av mänskliga rättigheter. Ett annat skifte under den studerade tidsperioden är att de tidigare rapporterna i större utsträckning fokuserade på enskilda krav inom specifika verksamheter, medan de senare i större utsträckning beskriver **återrapporteringskrav och tillsynsansvar.**
- Bland **riksdagsmotionerna** märks, utöver hållbarhetsområden som förnybar energi, också fler krav på en **ökad inhemsk livsmedelsproduktion.** Det motiveras både med att det skulle bidra till hållbar tillväxt i hela landet och med att det skulle höja den nationella beredskapen. I riksdagsmotionerna görs också de tydligaste kopplingarna mellan hållbarhet och internationellt **bistånd.** Vidare kan konstateras att **transporter och infrastruktur** är det område som vuxit mest som hållbarhetsämne bland riksdagsmotionerna under perioden.
- Ämnena i **EU:s rättsakter** färgas i stor utsträckning av vilka frågor som varit på agendan under respektive år. 2019 gällde det bland annat nya hållbarhetskriterier för dels biobränslen, dels för finansmarknadsaktörerna. Hållbart fiske var ett annat tydligt ämne detta år.

Figur 4. Översikt över ämnens storlek och tillväxt i regleringsbrev, myndigheters årsrapporter, riksdagsmotioner och EU-rättsakter.

Krav som ställs av EU PÅ MEDLEMSSTATERNA & AVTALSPARTNERS	Krav som ställs av REGERINGEN PÅ MYNDIGHETERNA	Krav som ställs av RIKSDAGSLEDAMÖTER PÅ DEN FÖRDA POLITIKEN
<ul style="list-style-type: none"> Hållbarhetskrav del i internationella avtal Medlemsstaterna ska övervaka att marknadens aktörer uppfyller specifika hållbarhetskrav, t.ex. på biobränslen Säkerställa Parisavtalet Uppmuntra alternativ till engångsplast 	<ul style="list-style-type: none"> Redovisa att man arbetar i linje med Agenda 2030 och hållbarhetsmålen. Verka för jämställdhet Bidra till klimatomställning nyttjande av naturresurser och biologisk mångfald 	<ul style="list-style-type: none"> Främja mänskliga rättigheter Hela landet ska leva Sverige ska inta en ledande position inom klimatarbete Investeringar i infrastruktur för mer hållbara transporter, inklusive järnväg och cykelbanor Fasa ut fossila bränslen Hållbara bostäder

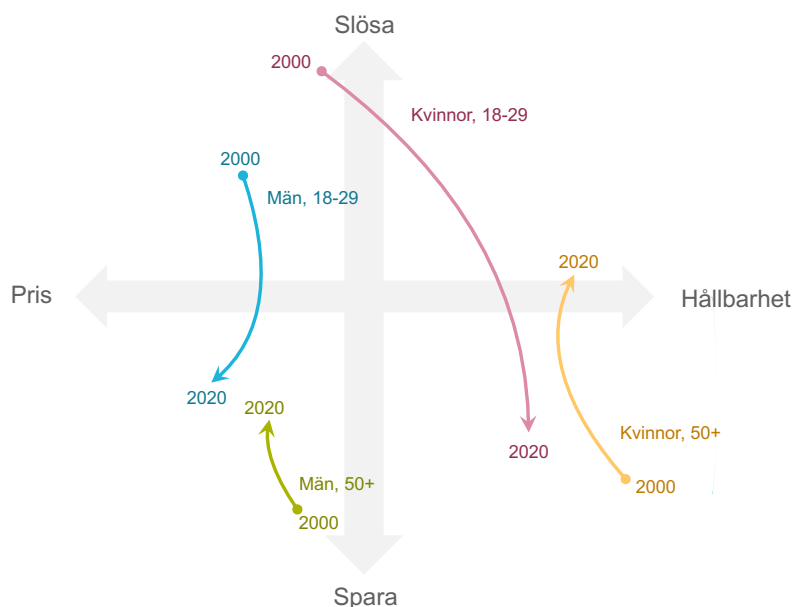
Tabell 1. Översikt över hållbarhetsrelaterade krav som ställs i det offentliga.

KONSUMENTERS OCH MEDBORGARES PERSPEKTIV

För att förstå vad hållbarhet betyder för konsumenter och medborgare har hållbarhetsrelaterade diskussioner studerats i sociala medier. Särskild uppmärksamhet har fästs vid diskussioner i skärningspunkten mellan hållbarhet och coronapandemin.

En övergripande trend är att hållbarhet blivit eftersträvansvärt och något som ger **status i breda samhällsgrupper** – och inte längre är något som man talar om endast bland specialintresserade. Samtidigt är en återkommande beskrivning i sociala medier att hållbarhet, och särskilt hållbar konsumtion, kan vara svårt och att **många känner ett sug efter att köpa** nya saker i högt tempo.

Det visar sig också i studien att **hållbarhetsbegreppet håller på att breddas bland dagens konsumenter** samt att det sker en **förändring mellan generationerna i synen på hållbarhet samt konsumtion eller sparande** (se figur 6 nedan). Vidare är det tydligt att det har växt fram **olika slags hållbarhetsstilar i olika konsumentlivsstilsgrupper** vilket ligger i linje med den generella konsumentutvecklingen.

Figur 6. Sammanvägda svar från olika generationer på frågan "Jag köper hellre varor från ett företag som är miljövänligt, etiskt och tar sitt sociala ansvar även om varorna är dyrare", samt "Jag investerar och sparar hellre de pengar jag får över än gör av med dem på konsumtion". År 2000 jämfört med 2020. Källa: Svenskarna, samtiden och framtiden, Kairos Future

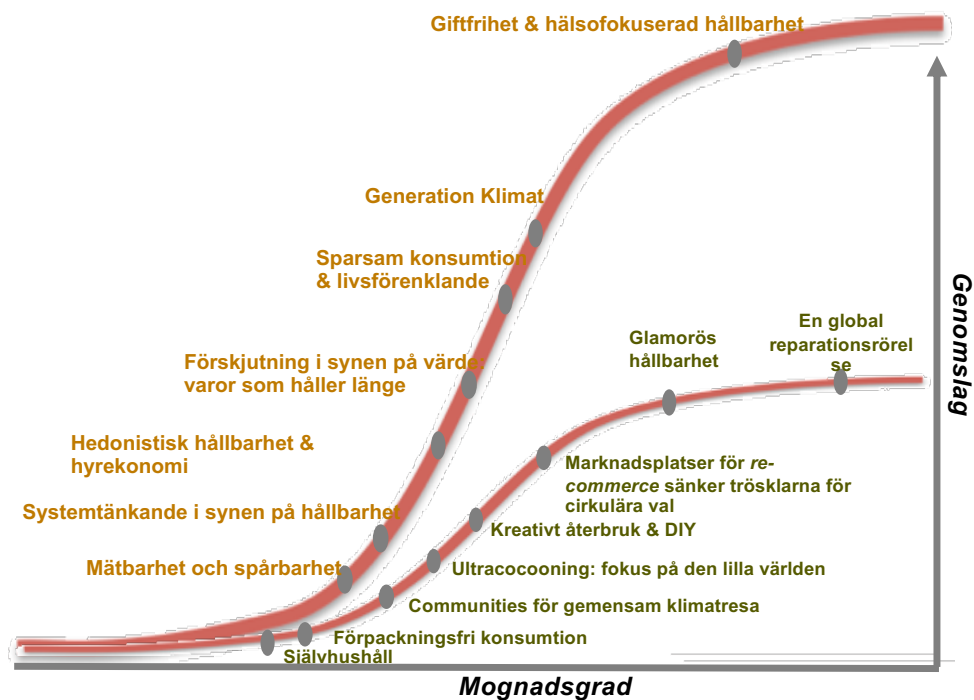
Coronabrottet har blivit något av en brytpunkt i sammanhanget, som förstärkt en rådande **trend mot kvalitet och minimalism**. Detta kan bland annat kopplas till en utbredd känsla av **osäkerhet**, som i sin tur samtidigt förstärkt en annan rådande trend – den som handlar om ökad **sparsamhet**. Den trenden är särskilt synlig bland de unga vuxna (18-29 år). Till uttrycken hör ett ökat intresse för **lagning** och **kreativt återbruk** i form av exempelvis *thrift flip*, vilket innebär att individer förvandlar second-handkläder eller lågprisfynd till nya egenhändigt formgivna plagg.

Att kunna visa att man har tid till **nedkopplat umgänge och pyssel** med sina närmaste har sedan länge gett status i sociala medier. På senare år har detta också alltmer kommit att förknippas med en hållbar livsstil – något som förstärkts i en tid då fler än vanligt hållit sig hemma och andra vägar till status varit avstängda.

En viss grad av **självhushållning**, som i första hand tar sig uttryck i att **baka** eller att **odla grönsaker** i liten skala, har blivit trendigt både i Sverige och runt om i världen under pandemin. Här kopplas hållbarhet – på liknande sätt som i politiken men i mindre skala – till **själv tillräcklighet** och **beredskap**. Både bakande och odling beskrivs också som aktiviteter som inger en känsla av **lugn** i en osäker tid.

En annan aktivitet som kopplas till att leva hållbart och blivit betydligt mer populärt under pandemin är att **vistas i naturen**. Sverige delar denna trend med framför allt övriga Nordeuropa, medan man allmänt i större delen av världen tvärtom vistats mindre i naturen under pandemin.

Figur 7 nedan visar femton hållbarhetstrender som antingen är under tillväxt eller kan anses vara mogna. De mogna trenderna kan vara antingen mycket breda, som till exempel den *hälsofokuserade hållbarheten* som återfinns nära toppen av den övre av de S-formade kurvorna i figuren, eller omfattas av en begränsad del av befolkningen, som *reparationsrörelsen* högst upp i den nedre av kurvorna.

Figur 7. Hållbarhetsrelaterade konsumenttrender utifrån grad av mognad och genomslag. Den övre linjen följer trender i breda folkgrupper medan den nedre speglar utvecklingen inom merhängivna miljölivsstilsgrupper.

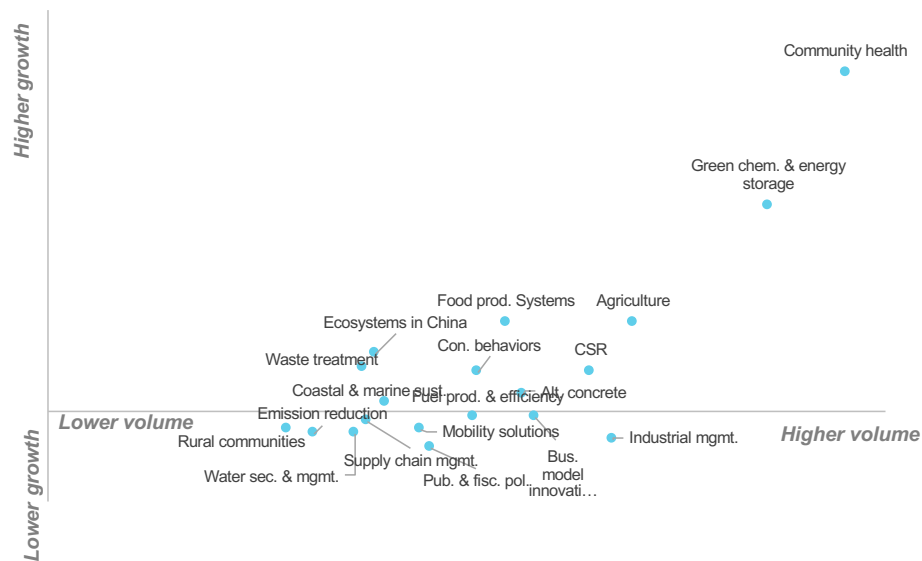
FORSKNINGSPERSPEKTIVET

Figur 8 ger en översikt över landskapet kring hållbarhetsforskning. Forskningen har ett allt starkare fokus på tillgängliggörande av **hälsa och sjukvård**, men även tekniska områden som **grön kemi, energilagring** och **alternativ cement** är på tillväxt, liksom **jordbruk** och **matförsörjning**. Hållbara städer och energisystem är två exempel på ämnen som blivit relativt mindre sedan 2015. Nedan följer ett urval av växande områden:

- **Jämlig hälsa** handlar om hur folkhälsopolitik kan förankras i ett samhälle, inklusive hur offentligt stöd kan utformas mer hållbart, resurseffektivt och för mer jämlika hälsoreultat. Det finns ett starkt fokus i litteraturen på marginaliserade grupper både i industri- och utvecklingsländer. Begrepp som "*community health*" och "*community empowerment*" är återkommande, kopplat till diskussioner om hälsa som ett fenomen på gruppnivå.
- Inom **grön kemi och energilagring** diskuteras hur energitekniska lösningar kan bli grönare samtidigt som de görs billigare, säkrare och mer effektiva. Kemiska processer för mer hållbar energilagring är ett påtagligt ämne som syns i litteraturen. Ett annat område handlar om hur kemiska produkter kan utformas för att minimera risken för olyckor och för att de inte ska finnas kvar och påverka miljön när de använts färdigt.
- **Lantbruksforskning** innefattar studier om livsmedelssäkerhet och hur minskad klimatpåverkan kan kombineras med växande energibehov samt vilka roller lantbrukare, handeln, konsumenter, avfallshanterare med flera kan ha i lösningar för det.
- Forskning om **system för livsmedelsproduktion** handlar bland annat om att skapa kunskap om vilka förändringar som behövs för övergång till hållbara livsmedelsystem och särskilt om vilken roll ny teknik kan spela. *Big data* är ett centralt fält och forskning pågår om hur digitalt baserade lösningar kan användas inom livsmedelssystemen för att förbättra förståelsen för och analysen av hur systemen fungerar, för att därigenom underlätta övergång till mer hållbara system.
- **Ekosystemen i Kina**: Forskare undersöker hur avancerad ekosystemshantering skulle gynna Kina och samtidigt skapa en positiv effekt globalt. Forskningsområden inkluderar nationell övervakning av ekosystem tillsammans med mekanismer för datadelning, system för att mäta genomslag och effektivitet hos politiska riktlinjer och planer, projekt för att återställa ekosystem samt juridiska förändringar.
- Forskare studerar frågor kopplade till **företagens sociala ansvar** (*Corporate Social Responsibility, CSR*), däribland hur området kan ge

mekanismer för att balansera vinst, sociala och politiska krav och etiska värden. Det noteras att CSR-fältet rymmer ett spektrum av i vissa fall kontroversiella, komplexa och otydliga teorier och förhållningssätt, där forskare försöker skapa tydliga ramverk för att underlätta den gemensamma diskussionen.

En analys av forskningsämnenas utveckling över tid visar att särskilt *community health* och *green chemistry & energy* under några år gått från att vara medelstora ämnen till att våren 2020 vara de två enskilt största ämnena.

Figur 8. En jämförelse över ämnens storlek och tillväxt i forskarvärlden under den studerade perioden.

VAD TROR EXPERTERNA OM HÅLLBARHETSLANDSKAPET EFTER CORONAKRISEN

I arbetet med att försöka förstå hur Coronakrisen eventuellt kommer påverka det framtida hållbarhetslandskapet inriktning samt hållbarhetsfrågans ställning genomfördes inom ramen för studien en sk delphiundersökning. Den genomfördes i form av telefonintervjuer med ett tjugotal experter och tunga beslutsfattare i offentlighet och näringsliv kring deras bild av vad som händer med hållbarhetsfrågan när Coronakrisen väl är över.

Hur kommer offentligheten agera? (myndigheter och politik)

Bland de intervjuade experterna fanns en försiktig övertygelse om att **intensiteten i hållbarhetsarbete kvarstår och växer ”post-Corona”**. Samtidigt pekade i stort sett allihop på risken för att politisk osämja och oro för framtida finansiering, t ex utfallet av EU:s budgetprocess, kan stjälpa uppväxlingen till en högre takt i hållbarhetsarbetet. Flera hade starka (tillika

välunderbyggda) förhoppningar om att en återstart efter pandemin kan ske genom fokus på omsättning av de lösningar som baseras på ett samhällsbyggande som i grunden är långsiktigt hållbara och inte bara kompensera för tidigare misshushållning. De flesta experter trodde därför att det troligen blir mer gröna inslag i samhällsbudgetarna framöver. Utöver det pekade flera intervjuade på att social hållbarhet ökar i fokus.

En annan bild som kom fram under intervjuerna är att **allt fler myndigheter idag har blivit bättre på att våga ställa krav på ett tryggt och tydligt sätt**. Detta menade några av experterna spelar roll i ett omställningsarbete som både handlar om efterlevnad av gamla regelverk samtidigt som nya system ska implementeras. En annan aspekt vad gäller innehållet i hållbarhetsfrågan menade många av de intervjuade troligen kommer vara att **beredskapsfrågan, som del av hållbarhetsområdet, får ny relevans i Coronakrisens spår**. I viss mån pekade en del på att detta rör grundläggande systemekologiska fundamenta men framför allt spåddes att fokus på självförsörjning och resilience för samhällets (Sveriges) hållbarhet kommer växa i omfattning.

En aspekt som lyftes fram av flera experter är **hur viktig EU:s utveckling är för hållbarhetsfrågans framtid**. Både som standardiserare och regelverkssättare och som finansiär av nya lösningar. Den ”gröna given” (EU:s Green deal), Horizon Europe och ERUF (regionala utvecklingsfonden) var exempel på EU satsningar som omnämndes under intervjuerna som betydande för hållbarhetsfrågans framtida utveckling i såväl EU som i Sverige. I viss mån nämndes även FN:s kommande ambitioner utöver dess Agenda2030-ramverk med de 17 globala utvecklingsmålen.

Experternas prognos för näringslivets hållbarhetsambitioner efter Coronakrisen.

De allra flesta intervjuade hade en i grund och botten **hoppfull syn på hållbarhetsfrågornas status när Coronasituationen släpper sitt grepp om Sverige och världen**. Många pekade på det faktum att många stora företag idag har satsat så pass stora resurser på att hitta lösningar och affärer mot en mer resurseffektiv och fossilfri värld att de kommer vilja ha utväxling på de investeringarna. Samtidigt problematiserade många intervjuade situationen genom att peka på att det för de flesta företag är lättare att säga ja till hållbara affärer än att säga nej till de affärer som är lönsamma idag men i grunden inte är långsiktigt hållbara för klimatet och det omgivande samhället. De sociala kraven menade de intervjuade att många företag tycker är knepigare att hantera eftersom de inte har lika lätt

att hitta in i affärsmodellerna. Därför handlar de sociala frågorna, till skillnad från de ekologiska dito, fortfarande för de flesta företag om riskminimering snarare än nya affärsmöjligheter.

Utöver ovanstående övergripande bild av näringslivets hållbarhetsutveckling framkom följande under intervjuerna:

- **Hållbarhetschefernas plats har stärkts**
De experter som har insyn i företagsledningarnas utveckling pekade på att det i många fall skett en förändring under Coronakrisen: Hållbarhetscheferna har fått starkare positioner internt i ledningsgrupperna. De har knutits närmare till HR, CFO, CCO.s etc. Främst har detta skett som ett led i ambitionerna att minska sårbarheten i leverantörsleden samt att identifiera nya riskområden (pandemin har öppnat upp ögonen för andra typer av ohållbarhetsrisker än traditionella affärsrisker).
- **Hållbarhet är en attraktionskraftsfråga.**
Yngre medarbetare kräver i väsentligt högre grad än tidigare ärliga hållbarhetsambitioner från företagets sida. Talangerna säger nej till ohållbara eller greenwashande företag.
- **Företagen skiljer på hållbarhet i egen verksamhet vs hållbarhet i verksamhetens avtryck.** Många företag fokuserar på att skapa hållbarhet i hur den egna verksamheten bedrivs. Oavsett om det handlar om fossilfrihet eller om goda sociala villkor. Frågan om vad de egna tjänsterna/produkterna har för påverkan på hållbarhetsutvecklingen är knepigare att hantera. Coronakrisen lär inte i grunden ändra det förhållandet.
- **Kapitalaktörerna inte lika självklara hållbarhetsivrare.**
Vid de intervjuer som gjorts med aktörer inom det finansiella området är det tydligt att de agerar utifrån ett riskperspektiv där långsiktig värdeutveckling för aktieägarna trots allt är överordnat eventuellt ansvar för världens utveckling. Trots det finns en ökad medvetenhet om att de troligen kommer att stå inför krav på att bli mer proaktiva i omställningsarbetet och det har påbörjats ett experimenterande med gröna finansiella instrument. Om pandemin får långtgående negativa effekter för finansmarknaderna är dock risken att hållbarhetsambitioner i finanssektorn kommer av sig.

OM KAIROS FUTURE

Kairos Future är ett internationellt konsult- och analysföretag som hjälper företag att förstå och forma sin framtid. Genom trend- och omvärldsanalys, innovation, strategi och mjukvarustöd för AI-driven analys, omvärldsbevakning och innovation, hjälper vi våra kunder att omsätta de stora sammanhangen till konkret handling. Kairos Future grundades 1993, vårt huvudkontor finns i Stockholm och vi har egna kontor eller samarbetspartners över hela världen.

För mer information, se www.kairosfuture.com eller kontakta oss:

Kairos Future

Box 804

101 36 Stockholm

Besöksadress: Västra Järnvägsgatan 3

08-545 225 00

info@kairosfuture.com

www.kairosfuture.com